

Lode HANCKÉ, *Jan Van Rijswijck. Boegbeeld van het sociale liberalisme*, Gent, Liberaal Archief, 1993, 167 blz.

Willem JANSSENS, *Lieven Gevaert. Momenten uit zijn leven*, Gent, Stichting Mens en Cultuur, 1994, 228 blz.

Toen de eerste flaminganten honderdvijftig jaar geleden een beweging voor de volkstaal opzetten, stonden zij voor een dilemma dat zelfs nu nog niet helemaal is opgelost. “*Wat de zeven Antwerpse leden van het Heilig Verbond doen?*”, schreef Hendrik Conscience aan zijn Gentse medestander August Snellaert op 21 november 1843, “*Zij laten ook geen Vlaams werk verschijnen zonder het op te zetten, indien*

het maar enigszins een onderzoek kan doorstaan, anders spreken zij er niet van en laken nooit – ‘nooit’ wat voor de taal der vaderen werd gedaan.”

De Leuvense hoogleraar kanunnik Jan David had andere opvattingen, en in zijn tijdschrift *de School- en Letterbodeschreef* professor J.H. Bormans enkele maanden later: *“Het enige middel om ‘t verderf te keer te gaan ware een strenge kritiek, altijd gereed om de jonge talenten over hunne gebreken te waarschuwen en tevens aan te moedigen, en om de onnozele hoop ... van ‘t schrijven af te schrikken.”*

Die twee bijna diametraal tegengestelde uitspraken kwamen mij te binnen bij het lezen van de twee hiervoor vermelde boeken. De spanning tussen propaganda en wetenschap, tussen sentiment en kwaliteit zal altijd blijven bestaan. Maar bij het naderen van het jaar 2000 – of 2002 om met de Vlaamse regering te spreken – wordt het toch tijd om de normen van David en Bormans aan te leggen. Dat is niet prettig, want dan moet van ijverige, goedbedoelde pogingen worden geschreven dat ze niet meer door een eigentijdse beugel kunnen.

Ter gelegenheid van de honderdste verjaardag van de stichting van de vennootschap ‘Lieven Gevaert & Cie’ verscheen een luxueus uitgegeven boek waarin de verdiensten van de grote industrieel als mecenas en als flamingant worden belicht. Het is algemeen bekend dat Gevaert de financiële mogelijkheden verschaft heeft voor de uitbouw van kwalitatief hoogstaande Nederlandstalige katholieke scholen, zo voor meisjes als voor jongens, die door hun modelfunctie de wettelijke vernederlandsing van het lager en middelbaar onderwijs in 1932 hebben helpen mogelijk maken. Ook zijn optreden als medestichter en eerste voorzitter van het Vlaams Economisch Verbond komt hier opnieuw aan bod. Nieuw is dat uit het Historisch Archief Lieven Gevaert blijkt dat hij met grote sommen steun verleend heeft aan het muzikaal leven in Antwerpen (opera, kathedraalkoor, concerten), zowel als aan tal van flamingantische initiatieven op nationaal vlak.

In 1955, bij het zestigjarig bestaan van de N.V. Gevaert Photo-producten, werd al een lijvige bundel hulde-artikels uitgegeven: *Lieven Gevaert. De mens en zijn werk*. Het bedrijf dat hij gesticht heeft schrikt dus niet terug voor een financiële inspanning om zijn nagedachtenis levend te houden. Maar het zou moeten beseffen dat daarvoor nu hogere wetenschappelijke standaarden moeten aangelegd worden. Er is in Antwerpen een universiteit, met een departement geschiedenis, gespecialiseerd in bedrijfsgeschiedenis. Zoals Lieven Gevaert het dilettaantisme achter zich gelaten heeft inzake de produktie van foto-papier, zo moet dat ook gebeuren in de geschiedschrijving.

Het boek dat volksvertegenwoordiger Lode HANCKÉ gewijd heeft aan de Antwerpse burgemeester Jan Van Rijswijk (1892-1906), staat op een hoger niveau dan dat over Lieven Gevaert, en toch zijn we er niet onverdeeld gelukkig mee. We lezen in de begeleidende tekst: *“het boek wordt uitgegeven door het Liberaal Archief, dat*

reeds publikaties wijdde aan onder meer Karel Buls, Vader Hoste, Paul Fredericq en Emile de Laveleye. Deze reeks wordt nu aangevuld met een figuur die zeker niet mocht ontbreken: Jan Van Rijswijck. "Die mocht zeker niet ontbreken, op voorwaarde dat zijn biografie een vooruitgang zou betekenen op de oudere publikaties over hem, en dat is niet het geval.

"Van Rijswijcks burgemeesterschap duurde niet eens veertien jaar en is vrij arm aan verwezenlijkingen", schrijft Hancké (blz. 81). Een sympathisant noemde de overleden burgemeester "misschien geen administratief genie, maar wel een Vlaming, een dichter, een vinder, een spreker" (blz. 157). De betekenis van Van Rijswijck ligt in zijn politieke rol binnen de liberale partij, waar hij de vlaamsgezinde strekking vertegenwoordigde. Door zijn familiale afkomst, zijn welsprekendheid en zijn beminnelijk karakter kon hij voor die partij veel sympathie winnen, en er een carrière in opbouwen.

Van Rijswijcks rol in de Vlaamse Beweging en de fundamentele ontwikkeling die hij op dat gebied doormaakte, worden ons inziens veel duidelijker belicht in de studie van Janine BEYERS-BELL, *Jan Van Rijswijck, Liberaal Flamingant en Burgemeester van Antwerpen*. Die is verschenen in de bundel *Kopstukken van de Vlaamse Beweging* (blz. 9-106), welke ook biografische studies bevat over twee andere Antwerpenaars, de daensist Adolf Pauwels en de 'kraaiende haan' Louis Franck (in de reeks *Standen en Landen*, dl. 75, bij UGA, Heule). Wel brengt het werk van Hancké een ruimere waaier citaten uit de pers dan dat van J. Beyers-Bell, en ook enkele bladzijden over de succesvolle strijd van de burgemeester tegen de plannen van koning Leopold II en de regering voor een rechttrekken van de Schelde.

LODE WILS

DE GRUNNELAAN 14, B-3001 HEVERLEE